หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

วิจารณ์และสรุปผลการทดลอง

5.1 วิจารณ์ผลการทดลอง

5.1.1 ผลการวิเคราะห์สารตัวอย่างที่ใช้

ผลการวิเคราะห์ถ่านหินจากเหมืองบ้านปูทั้งสี่ช่วงขนาด พบว่ามีคุณภาพแตกต่างกันมาก คือ เศษถ่านมีคุณภาพต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับถ่านหินขนาดอื่น ๆ คือ มีปริมาณเถ้าสูงถึงร้อยละ 42.12 และมีค่าความร้อนเพียง 3143 แคลอรี/กรัม ซึ่งถ่านหินขนาดอื่น ๆ มีค่าความร้อนสูงกว่ามาก เช่น ถ่านหินขนาด 1-3 นิ้ว และ 3-6 นิ้ว มีค่าความร้อนสูงถึง 5649 และ 5853 แคลอรี/กรัม ตามลำดับ ดังนั้นควรที่จะนำถ่านหินทั้งสี่ช่วงขนาดมาผสมกัน เพื่อให้ได้ถ่านหินที่มีคุณภาพแตกต่างกันเป็นช่วง ๆ โดยดูจากปริมาณเถ้าเป็นหลักและจากผลการวิเคราะห์ถ่านหินจากเหมืองบ้านปูที่มีปริมาณเถ้าตามที่ต้องการ 4 ค่า คือประมาณร้อยละ 15, 20, 25 และ 30 ตามลำดับ พบว่ามีค่าความร้อนแบบไม่รวมความชื้นเท่ากับ 5353, 4714, 4303 และ 3906 แคลอรี/กรัม ตามลำดับ ซึ่งจากค่าความร้อนที่วิเคราะห์ได้นี้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับตารางที่ 2.1 การจัดแบ่งถ่านหินตามศักดิ์โดยวิธี ASTM พบว่าถ่านหินเหล่านี้จัดอยู่ในประเภทถ่านหินลิกไนท์ นอกจากนี้ยังมีปริมาณสารระเหยสูงถึงร้อยละ 43.38, 41.37, 39.18 และ 36.84 ตามลำดับ และปริมาณกำมะถันร้อยละ 2.12, 1.9, 1.4 และ 1.23 ตามลำดับ ซึ่งถ้านำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงจะเกิดเขม่าและควันมาก ทั้งยังมีกลิ่นเหม็นจากก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่เกิดจากการเผาไหม้ ซึ่งก่อให้เกิดความรำคาญและเป็นอันตรายต่อผู้ใช้อีกด้วย ดังนั้นจึงต้องมีวิธีการกำจัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เติมปูนขาวลงไป เพื่อจับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่เกิดจากการเผาไหม้ และปริมาณปูนขาวที่เติมลงไปเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาว่ามีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนอย่างไร

5.1.2 ผลการทดลองอัดก้อนถ่านหินและการทดสอบคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน

ถ่านหินอัดก้อนที่ออกจากเครื่องอัดใหม่ ๆ จะไม่ค่อยแข็งแรง เนื่องจากมีความชื้นสูงมาก ถ้านำไปใช้งานเลยจะจุดติดยาก และก้อนถ่านแตกได้ง่าย ไม่สะดวกในการใช้งาน และ

ถ้านำเอาถ่านหินอัดก้อนไปอบที่อุณหภูมิประมาณ 70-80 องศาเซลเซียส เพื่อให้น้ำในถ่านหินอัดก้อนระเหยออกไปได้เร็วขึ้นจะทำให้ถ่านอัดก้อนร้าว ไม่แข็งแรง เพราะอัตราการระเหยของน้ำเร็วเกินไป ทำให้การหดตัวของตัวประสานเร็วเกินไป จึงเสียประสิทธิภาพในการยึดเหนี่ยวอนุภาคถ่านหินเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นจึงต้องผึ่งถ่านหินอัดก้อนไว้ในอากาศ ก่อนนำไปใช้งาน จนความชื้นในถ่านหินอัดก้อนเข้าสู่สภาวะสมดุล ซึ่งจากการทดลองพบว่า ระยะเวลาที่ถ่านหินอัดก้อนเข้าสู่สภาวะสมดุลขึ้นอยู่กับขนาดของถ่านหินและปริมาณตัวประสานที่ใช้ จากผลการทดลองดังตารางที่ 4.8 พบว่าสำหรับถ่านหินขนาดเล็ก ระยะเวลาที่ถ่านหินอัดก้อนเข้าสู่สภาวะสมดุลเร็วกว่าขนาดถ่านหินใหญ่ ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากขนาดถ่านหินใหญ่มีรูพรุนอยู่ในเนื้อถ่านมาก น้ำจึงแทรกตัวอยู่ในรูพรุนเหล่านั้น และมีตัวประสานคือดินเหนียวปกคลุมถ่านหินอยู่โดยรอบ ทำให้น้ำระเหยออกมาได้ช้า ส่วนขนาดถ่านหินเล็ก ๆ มีรูพรุนในถ่านหินน้อยลงเมื่อเทียบกับขนาดถ่านหินใหญ่ ๆ และน้ำบางส่วนจะอยู่ที่บริเวณผิวถ่าน ทำให้น้ำระเหยออกมาได้เร็วกว่า ดังรูปที่ 5.1 พบว่า ต้องตากถ่านหินอัดก้อนไว้ประมาณ 4-6 วัน ขึ้นอยู่กับขนาดของถ่านหิน ความชื้นของถ่านหินอัดก้อนจึงเข้าสู่สภาวะสมดุลประมาณร้อยละ 12-13 ในอากาศที่มีความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยร้อยละ 60 จากนั้นจึงนำไปใช้งานได้ นอกจากนี้จากผลการทดลองดังตารางที่ 4.9 พบว่า ที่ขนาดถ่านหินขนาดเดียวกัน เมื่อปริมาณตัวประสานที่ใช้มากขึ้น ระยะเวลาที่ถ่านหินอัดก้อนเข้าสู่สภาวะสมดุลจะเร็วขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อเติมดินเหนียวมากขึ้น การเกิดสารประกอบไฮเดรตกับดินเหนียวก็จะยิ่งสูงขึ้น ปริมาณน้ำอิสระที่เคลือบผิวถ่านหินอยู่ลดลง ทำให้เข้าสู่สภาวะสมดุลได้เร็วขึ้น ดังรูปที่ 5.2 พบว่า ต้องตากถ่านหินอัดก้อนไว้ประมาณ 5-7 วัน ขึ้นอยู่กับปริมาณดินเหนียวที่ใช้เป็นตัวประสาน และทำให้ความชื้นที่สภาวะสมดุลของถ่านหินอัดก้อนที่มีปริมาณดินเหนียวสูง มีค่าต่ำ (ร้อยละ 14) กว่าความชื้นที่สภาวะสมดุลของถ่านหินอัดก้อนที่มีปริมาณดินเหนียวต่ำ (ร้อยละ 16-17) ในอากาศที่มีความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยร้อยละ 60

เนื่องจากในงานวิจัยนี้ต้องทำการทดสอบคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนในแง่ของการนำไปใช้งาน จึงเลือกทำการทดสอบในสภาวะที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด คือ การใช้เป็นเชื้อเพลิงในเตาอั้งโล่ ซึ่งเป็นเตาที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบชนบท และขนาดของเตาที่นำมาใช้ในการทดสอบ คือเตาที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางภายนอก 27 เซนติเมตร ซึ่งเป็นเตาที่มีขนาดเหมาะสมกับการหุงต้มในครัวเรือนโดยทั่ว ๆ ไป ใช้ถ่านไม้เป็นตัวเปรียบเทียบและหาประสิทธิภาพโดยวิธีต้มน้ำครั้งเดียวจนไฟรา กล่าวคือ ใช้ถ่านไม้ 400 กรัม

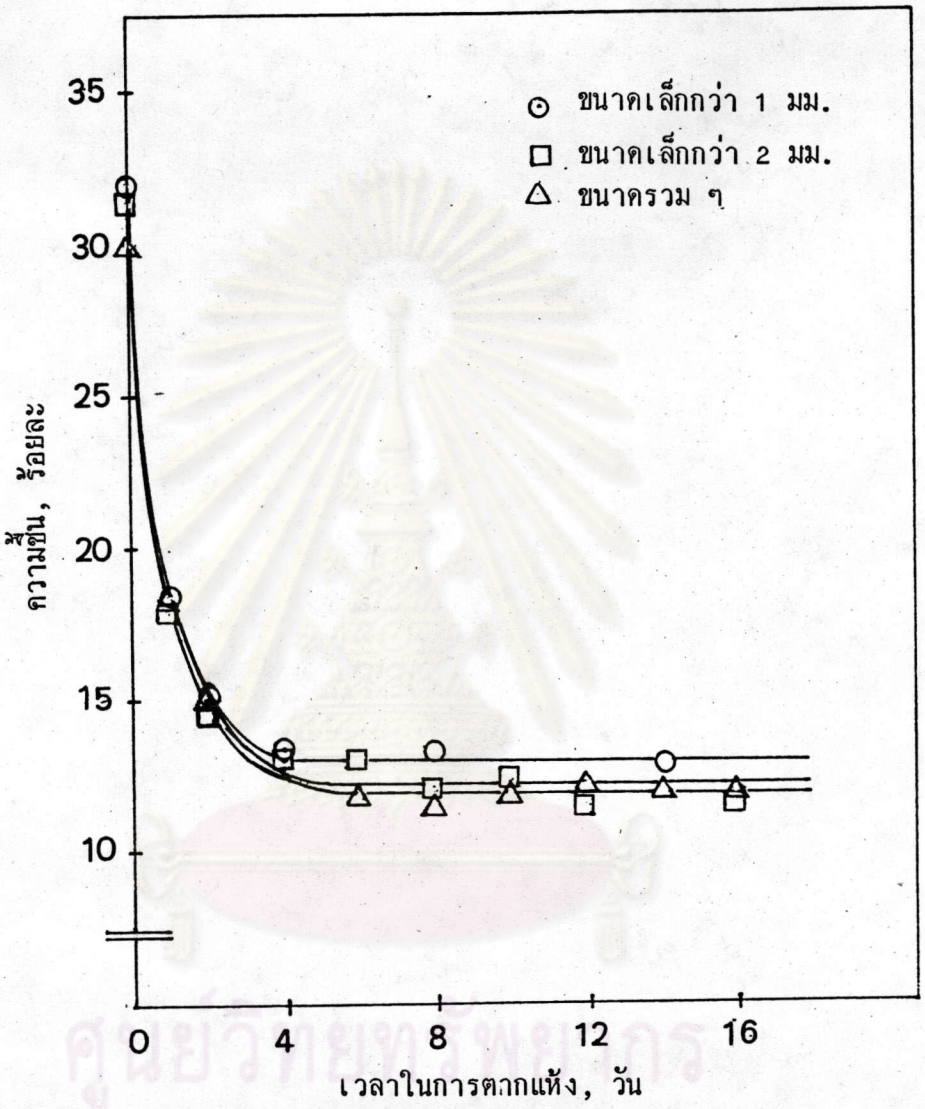

รูปที่ 5.1 ร้อยละความชื้นของถ่านหินอัดก้อนเมื่อตากแห้งในอากาศ ที่ขนาดของถ่านหินต่าง ๆ กัน (ถ่านหิน D ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 30 ดินเหนียวร้อยละ 10 เทียบกับน้ำหนักถ่านหินแห้ง ปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2 อากาศมีความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ย 60 %)

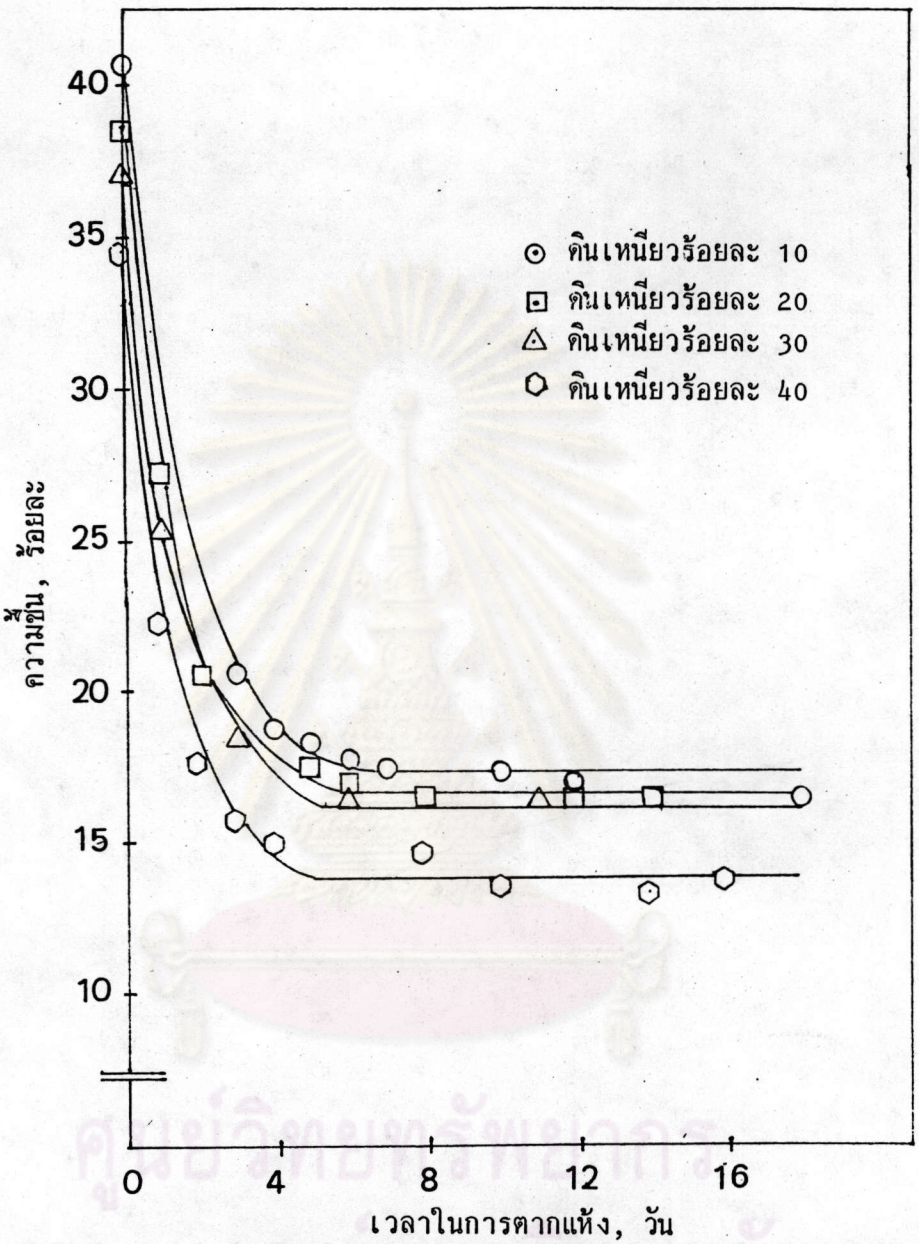

รูปที่ 5.2 ร้อยละความชื้นของถ่านหินอัดก้อนเมื่อตากแห้งในอากาศที่ปริมาณดินเหนียวต่าง ๆ กัน (ถ่านหิน A ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 15 ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ ปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2 อากาศมีความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ย 60 %)

ซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมกับเตาที่ใช้ในการทดลอง ต้มน้ำ 2.5 ลิตร จะเห็นว่าช่วงเวลามีควันสั้นเพียง 3 นาทีเท่านั้น เพราะถ่านไม้มีสารระเหย ซึ่งทำให้เกิดเขม่าและควันน้อย ทำให้สามารถตั้งหม้อได้เร็ว และความร้อนที่สูญเสียไปในช่วงแรกก่อนใช้งานน้อย ดังนั้นเมื่อตั้งหม้อเพียง 15 นาที ก็ทำให้น้ำเดือด และระยะเวลาที่น้ำเดือดประมาณ 25 นาที โดยมีประสิทธิภาพในการใช้งานสูงประมาณร้อยละ 29

5.1.2.1 ผลของการศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน

ก. ผลของการศึกษาขนาดของถ่านหินที่มีต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน

จากการทดลองใช้ขนาดของถ่านหิน 3 ขนาด เป็นตัวอย่างในการศึกษา คือขนาดรวม ๆ ที่ได้จากการบดผ่านเครื่องบดชนิด Hammer Mill ที่มีตะแกรงขนาด 9.5 มม. 1 ครั้ง ขนาดเล็กกว่า 2 มิลลิเมตร และขนาดเล็กกว่า 1 มิลลิเมตร ซึ่งแต่ละขนาดที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นถ่านหินขนาดต่าง ๆ ผสมกัน คือที่บดผ่านเครื่องบดครั้งเดียว ขนาดเล็กกว่า 2 มิลลิเมตร และขนาดเล็กกว่า 1 มิลลิเมตร ตามผลการวิเคราะห์ขนาดดังตารางที่ 4.4, 4.5 และ 4.6 เพราะการใช้ถ่านหินช่วงขนาดต่าง ๆ ผสมกัน ย่อมจะมีแนวโน้มในการติดเป็นก้อนดีกว่าการใช้ถ่านหินช่วงขนาดเดียว เนื่องจากถ่านหินขนาดเล็กจะไปแทรกตัวตามช่องว่างของถ่านหินที่มีขนาดใหญ่กว่า ทำให้แรงยึดดีขึ้น (6) และจากผลการทดลองดังตารางที่ 4.10 และ 4.11 พบว่าขนาดของถ่านหินมีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนดังนี้คือ ในด้านของความแข็งแรง ซึ่งพิจารณาจากค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตก พบว่าที่ปริมาณดินเหนียวเท่ากัน ขนาดของถ่านหินที่ละเอียดกว่า มีค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกสูงกว่าขนาดของถ่านหินที่ใหญ่กว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าขนาดถ่านหินที่ละเอียดกว่ามีพื้นที่ผิวมากกว่าขนาดถ่านหินที่ใหญ่กว่า ทำให้ดินเหนียวซึ่งใช้เป็นตัวประสานเคลือบผิวและแทรกเข้าไปอยู่ระหว่างอนุภาคถ่านหินได้มากกว่า และทำหน้าที่ยึดเกาะอนุภาคถ่านหินเข้าไว้ด้วยกัน ส่วนถ่านหินขนาดใหญ่มีพื้นที่ผิวน้อยกว่าดินเหนียวจึงเคลือบพื้นผิวและแทรกอยู่ระหว่างอนุภาคของถ่านหินได้น้อยกว่า ทำให้การยึดเกาะระหว่างอนุภาคถ่านหินไม่แข็งแรง น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกจึงมีค่าน้อยกว่า และเมื่อเปรียบเทียบผลการทดลองที่ได้กับผลการทดลองอัดก้อนผงถ่านลิกไนท์ขนาดต่าง ๆ ในงานวิจัยของสิทธิชัย สาธุกิจกุล และมานิต สาตราวาหะ (6) และ Lloyd's (13) ซึ่งพบว่ายิ่งวัสดุมีขนาดเล็กลงเท่าไร ก้อนถ่านที่ได้ก็มีแนวโน้มในการติดเป็นก้อนดีกว่าการใช้วัสดุที่มีขนาดใหญ่ จะเห็นว่าผลการทดลองสนับสนุนกัน

นอกจากนี้ในด้านของการนำไปใช้งาน โดยนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงในเตาอั้งโล่ พบว่าที่ขนาดของถ่านหินต่างกัน ปริมาณดินเหนียวและปูนขาวเท่ากัน ประสิทธิภาพในการใช้งานไม่แตกต่างกันมากนัก คือมีค่าประมาณร้อยละ 28-30 ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการหาประสิทธิภาพในการนำไปใช้งาน ใช้ปริมาณถ่านหินอัดก้อนที่มีค่าความร้อนเทียบเท่ากับถ่านไม้ 400 กรัม ซึ่งใช้เป็นตัวเปรียบเทียบในการทดลอง ทำให้ปริมาณความร้อนที่ถ่านหินอัดก้อนให้ออกมาเท่ากัน และมีการสูญเสียความร้อนให้กับเตาที่ใช้ในการทดลองเท่า ๆ กัน ทำให้ปริมาณความร้อนที่น้ำได้รับเท่ากัน ซึ่งมีผลทำให้ประสิทธิภาพในการใช้งานเท่ากันด้วย และที่ปริมาณดินเหนียวต่าง ๆ กัน คุณภาพของถ่านหินต่างกัน ก็ให้ผลในลักษณะเดียวกัน คือขนาดของถ่านหินที่ละเอียดกว่า เมื่อนำไปอัดก้อนจะได้ถ่านหินอัดก้อนที่มีคุณภาพดีกว่าขนาดของถ่านหินที่ใหญ่กว่า ในด้านของความแข็งแรง แต่ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานใกล้เคียงกัน ดังนั้นเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการผลิตทั้งยังลดค่าใช้จ่ายในการบดและแยกเศษถ่านหินออกเป็นช่วงขนาดต่าง ๆ จึงเลือกใช้ถ่านหินรวมทุกช่วงขนาด (บดผ่าน Hammer Mill 1 ครั้ง) ในการนำไปอัดก้อน ถึงแม้ว่าค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกจะน้อยกว่าขนาดเล็กกว่า 2 มิลลิเมตรและขนาดเล็กกว่า 1 มิลลิเมตร แต่ก็ไม่น้อยกว่ามาก และแข็งแรงพอที่จะนำไปใช้งาน เช่น ถ่านหิน B ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 20 ปริมาณดินเหนียวร้อยละ 20 ปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2 น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านแตกเท่ากับ 4.61, 5.06 และ 5.25 กิโลกรัม ที่ขนาดของถ่านหินขนาดรวม ๆ, ขนาดเล็กกว่า 2 มิลลิเมตร และขนาดเล็กกว่า 1 มิลลิเมตร ตามลำดับ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบผลการทดลองที่ได้กับผลการทดลองในงานวิจัย Senior Project ของสมศักดิ์ หอมกลิ่นแก้ว และสุภา ศิริปการ (30) ใช้ถ่านหินจากเหมืองบ้านปูที่มีเถ้าร้อยละ 7.72 ขนาดต่าง ๆ ทำการอัดก้อนและทดสอบคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน พบว่าความแข็งของถ่านหินอัดก้อนมีค่ามากขึ้นเมื่อขนาดถ่านหินที่ใช้ละเอียดขึ้น และประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานมีค่าใกล้เคียงกัน คือประมาณร้อยละ 27-29 จะเห็นว่าผลการทดลองที่ได้สอดคล้องกัน ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค

ข. ผลของการศึกษาปริมาณตัวประสานที่มีต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน

ตัวประสานที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ ดินเหนียว มีองค์ประกอบหลักคือ ซิลิกา (SiO_2) และอลูมินา (Al_2O_3) ในปริมาณสูงถึงร้อยละ 67.36 และ 15.81 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.7 ซึ่งจากการทดลองพบว่า ปริมาณดินเหนียวที่ต่ำที่สุดที่ทำให้สามารถอัดติดเป็นก้อนได้

ขึ้นอยู่กับคุณภาพของถ่านหิน เพราะว่าถ่านหินที่มีคุณภาพแตกต่างกันจะมีปริมาณเถ้าในถ่านหินไม่เท่ากัน และเถ้าในถ่านหินจะมีองค์ประกอบของสารต่าง ๆ เช่น อลูมินา (Al_2O_3) ซิลิกา (SiO_2) แคลเซียมออกไซด์ (CaO) และแคลเซียมคาร์บอเนต ($CaCO_3$) เป็นต้น (37) ซึ่งจากผลการวิเคราะห์เถ้าของถ่านหินเหมืองบ้านปู มีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังแสดงในภาคผนวก ง ซึ่งคล้ายกับองค์ประกอบของดินเหนียวที่ใช้เป็นตัวประสาน สารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเถ้าถ่านหินจึงทำหน้าที่เป็นตัวประสานได้ด้วย ดังที่พบว่าถ่านหินที่มีปริมาณเถ้ามาก สามารถอัดติดเป็นก้อนได้โดยใช้ปริมาณดินเหนียวน้อย หรือไม่ต้องใช้เลย เช่น ถ่านหินแหล่งบ้านปูที่มีเถ้าตั้งแต่ร้อยละ 25 ขึ้นไป สามารถอัดติดเป็นก้อนได้โดยไม่ต้องใช้ดินเหนียว

จากผลการทดลองดังตารางที่ 4.12, 4.13, 4.14 และ 4.15 พบว่า ปริมาณตัวประสานมีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนดังนี้คือ เมื่อเพิ่มปริมาณดินเหนียว ถ่านหินอัดก้อนที่ได้จะแข็งแรงยิ่งขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าปริมาณดินเหนียวที่เพิ่มมากขึ้นจะไปปกคลุมรอบผิวอนุภาคถ่านหินได้มากขึ้น ทำให้มีการยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาคถ่านหินดีขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกสูงขึ้น แต่มีผลต่อประสิทธิภาพในการใช้งานไม่มากนัก ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการหาประสิทธิภาพในการนำไปใช้งาน ใช้ปริมาณถ่านหินอัดก้อนที่มีค่าความร้อนเทียบเท่ากับถ่านไม้ 400 กรัม ซึ่งใช้เป็นตัวเปรียบเทียบในการทดลอง ดังนั้นเมื่อเพิ่มปริมาณดินเหนียวมากขึ้น จะทำให้ค่าความร้อนของถ่านหินอัดก้อนต่อหน่วยน้ำหนักลดน้อยลง จึงต้องใช้ถ่านหินอัดก้อนในปริมาณมากขึ้น (จาก 800 กรัม จนถึง 1,000 กรัม) อย่างไรก็ตามปริมาณที่ใช้ไม่ต่างกันมากนัก จึงมีผลต่อการเผาไหม้ไม่มากนัก สังเกตจากช่วงเวลามีควัน ช่วงเวลาที่น้ำเดือด ทำให้มีการสูญเสียความร้อนไปในด้านต่าง ๆ พอ ๆ กัน ปริมาณความร้อนที่น้ำได้รับจึงเท่ากัน ทำให้ประสิทธิภาพในการใช้งานเท่ากัน แต่ถ้าใช้ปริมาณตัวประสานในปริมาณที่มาก ๆ ประสิทธิภาพในการใช้งานจะแตกต่างไป คือ มีแนวโน้มที่จะลดลง เพราะค่าความร้อนของถ่านหินอัดก้อนจะลดลงอย่างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการ และปริมาณถ่านหินอัดก้อนที่ต้องใช้ในการหาประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานจะมากขึ้น จนไม่อาจสามารถใส่ในห้องเผาไหม้ของเตาที่ใช้ในการวิจัยได้ทั้งหมด หรืออาจใส่ได้ทั้งหมดแต่ก็เต็มห้องเผาไหม้จนเกินไป ทำให้อากาศเข้าได้น้อย การเผาไหม้ไม่ดี และมีการสูญเสียความร้อนระหว่างขอบเตาด้านบนกับก้นภาชนะมากขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานลดลง ดังนั้นปริมาณตัวประสานที่เหมาะสมจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของถ่านหินและคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนที่ต้องการ ว่าต้องการให้มีค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านแตกสูงเพียงไร และประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานไม่ต่ำเกินไป แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิ่งอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ปริมาณความร้อนที่ต้องการนำไปใช้เป็นประโยชน์ และความยากง่ายในการจุดติด เป็นต้น ซึ่งจากการ

ทดลองพบว่า ถ่านหิน A และ B ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 15 และ 20 ปริมาณดินเหนียวที่เหมาะสมประมาณร้อยละ 10-30 ส่วนถ่านหิน C และ D ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 25 และ 30 ปริมาณดินเหนียวที่เหมาะสมประมาณร้อยละ 0-30 และ 0-20 ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านแตกประมาณ 2-6 กิโลกรัม และประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานประมาณร้อยละ 28-30

เมื่อเปรียบเทียบผลการทดลองที่ได้กับผลการทดลองในงานวิจัย Senior Project ของสมศักดิ์ หอมกลิ่นแก้ว และสุภา ศิริปการ (30) ใช้ถ่านหินจากแหล่งบ้านปูที่มีเถ้าร้อยละ 7.72 ทำการอัดก้อนที่ปริมาณดินเหนียวต่าง ๆ กัน พบว่าปริมาณดินเหนียวที่ต่ำที่สุดที่สามารถอัดติดเป็นก้อนได้ประมาณร้อยละ 25 ของน้ำหนักถ่านหินแห้ง และเมื่อปริมาณดินเหนียวเพิ่มขึ้น ผลการอัดก้อนดีขึ้นตามลำดับ ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานใกล้เคียงกัน จะเห็นว่าผลการทดลองสนับสนุนกัน คือ ถ่านหินที่มีเถ้าน้อย ต้องใช้ปริมาณตัวประสานมากจึงอัดติดเป็นก้อนได้

ค. ผลของการศึกษาปริมาณปูนขาวที่มีต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน

เนื่องจากในถ่านหินมีกำมะถัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ไม่ต้องการอยู่ เมื่อถูกเผาไหม้จะให้ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางด้านมลภาวะและเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ ดังนั้นในการทำถ่านหินอัดก้อนเพื่อนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิง จึงต้องมีการกำจัดกำมะถันออกไป ซึ่งทำได้หลายวิธีดังกล่าวแล้วข้างต้น แต่ในงานวิจัยนี้ใช้ปูนขาวเป็นตัวจับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่เกิดจากการเผาไหม้ เพราะจากงานวิจัยของ Maust (21) พบว่า ปูนขาวสามารถทำหน้าที่เป็นตัวประสานได้ด้วย และจากงานวิจัยเบื้องต้นของมีชัย สัณฐิติโกศล และอติชาต วงศ์กอบลาภ (38) ใช้ถ่านหินเหมืองบ้านปู เป็นตัวอย่างในการศึกษา พบว่าปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 1.5 สามารถจับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ได้ประมาณร้อยละ 80 และจากการทดลองในงานวิจัยนี้ พบว่าปริมาณปูนขาวที่เติมลงไปมีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน ดังตารางที่ 4.16 และ 4.17 คือ มีผลต่อความแข็งแรงของถ่านหินอัดก้อน ดังรูปที่ 5.3 และ 5.4 สำหรับถ่านหิน A และถ่านหิน C ตามลำดับ ซึ่งพบว่า เมื่อเพิ่มปริมาณปูนขาวมากขึ้น ความแข็งแรงของถ่านหินอัดก้อนจะลดลง และความแข็งแรงของถ่านหินอัดก้อนจะเพิ่มขึ้นเมื่อถึงจุด ๆ หนึ่งที่ปริมาณปูนขาวมากพอ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก เมื่อไม่ได้เติมปูนขาว ดินเหนียว ซึ่งถูกใช้เป็นตัวประสานสามารถยึดเกาะกับอนุภาคถ่านหินได้ดี และจากงานวิจัย (21) ที่ผ่านมา พบว่า ปูนขาวเป็นตัวประสานได้ด้วย ดังนั้นเมื่อเติมปูนขาวลงไปก็จะทำให้แสดงความเป็นตัวประสาน

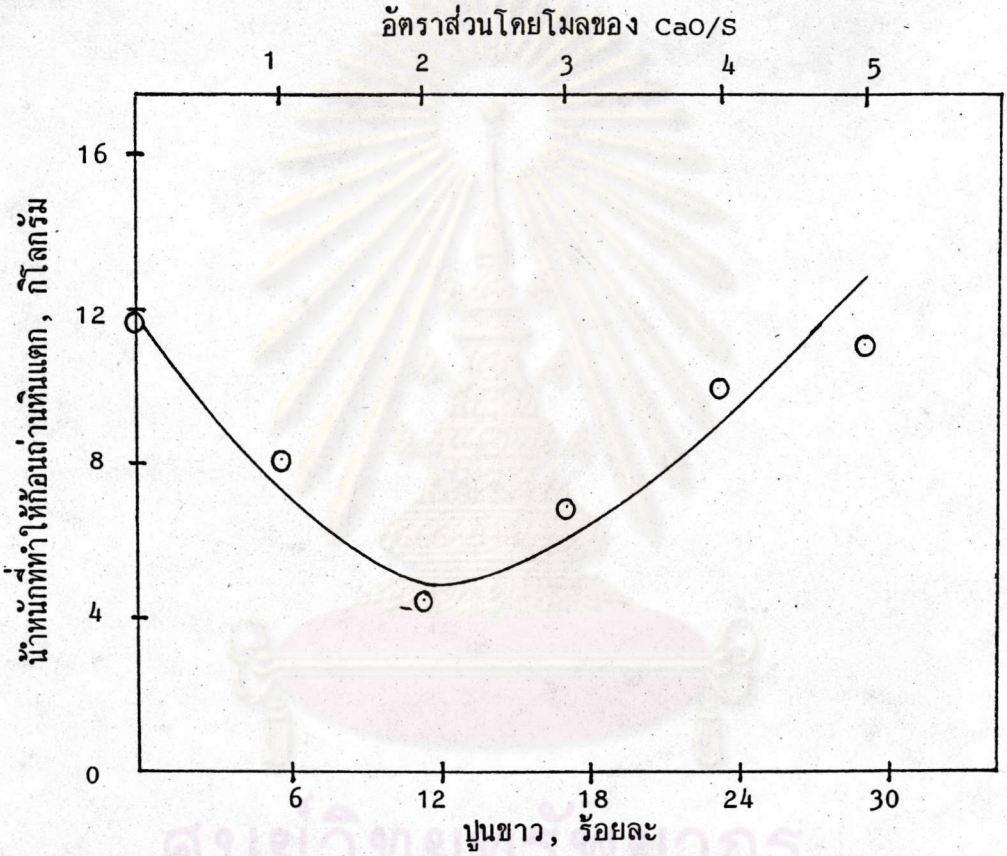

รูปที่ 5.3 น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกที่ปริมาณปูนขาวต่าง ๆ กัน สำหรับถ่านหิน A ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 15 (ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ ดินเหนียวร้อยละ 20 เทียบกับน้ำหนักถ่านหินแห้ง)

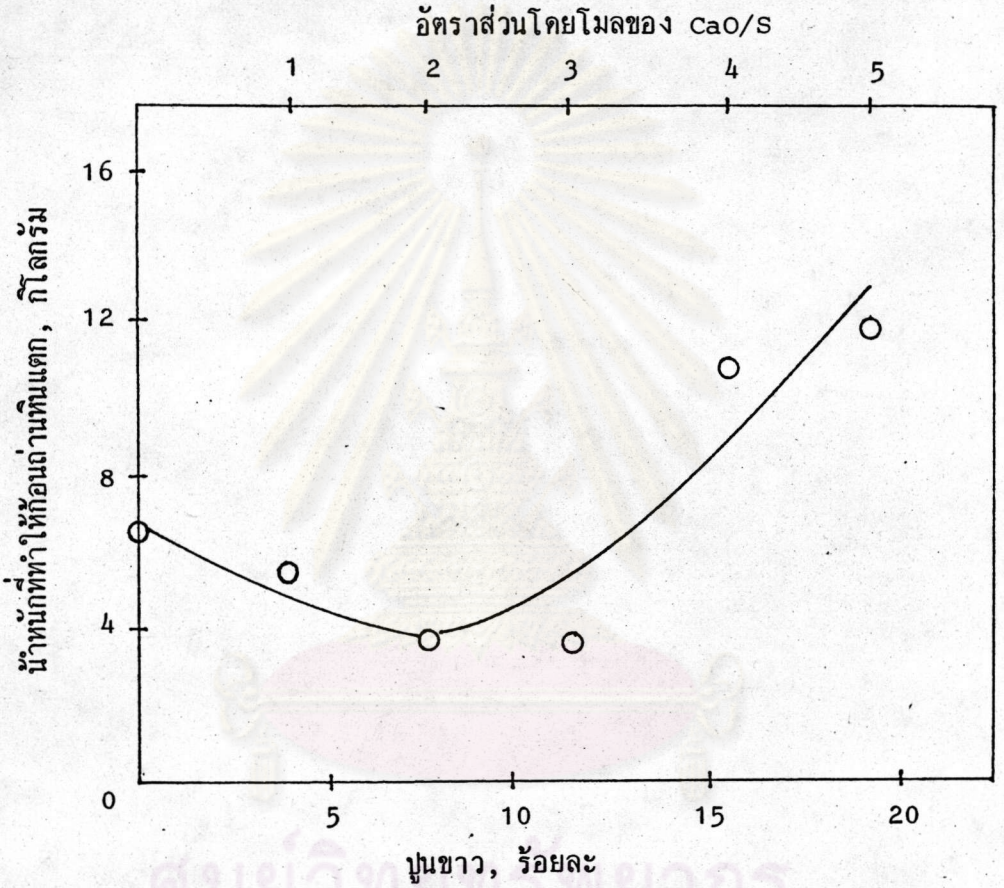

รูปที่ 5.4 น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกที่ปริมาณปูนขาวต่าง ๆ กัน สำหรับถ่านหิน C ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 25 (ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ ดินเหนียวร้อยละ 20 เทียบกับน้ำหนักถ่านหินแห้ง)

คือ จะยึดเกาะกับอนุภาคถ่านหิน แต่ในการเติมปูนขาวลงไปในช่วงแรก อาจจะเป็นปริมาณส่วนผสมที่ไม่พอเหมาะ ปูนขาวในส่วนนี้จึงไปดูดน้ำ ทำให้การเกิดสารประกอบไฮเดรตของดินเหนียวลดน้อยลง การยึดเกาะระหว่างอนุภาคดินเหนียวกับถ่านหินจึงลดน้อยลง แต่เมื่อเติมปูนขาวในปริมาณที่มากพอ ปูนขาวจะดูดน้ำ และช่วยในการเป็นตัวประสานด้วย ทำให้ถ่านหินอัดก้อนที่ได้แข็งแรงขึ้น

จากการทดลองหาประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานได้ผลดังรูปที่ 5.5 และ 5.6 พบว่าเมื่อไม่ได้เติมปูนขาว จะมีประสิทธิภาพในการใช้งานต่ำประมาณร้อยละ 25 เพราะว่าถ่านหินอัดก้อนที่ไม่ได้เติมปูนขาวมีความแข็งแรงสูง เมื่อนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิง ทำให้อัตราการเผาไหม้ช้า ช่วงเวลาที่ควันหมดนาน และยังพบว่ามีเศษถ่านเหลืออยู่ตรงแกนกลาง ทำให้ประสิทธิภาพในการใช้งานลดต่ำลง และเมื่อเติมปูนขาวมากขึ้น ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น เพราะถ่านหินอัดก้อนมีความพรุนมากขึ้น อากาศแพร่เข้าไปในเนื้อถ่านหินได้เร็วกว่าและมากกว่า ทำให้ช่วงเวลาที่ควันหมดสั้นกว่า อัตราการเผาไหม้ดีขึ้น จนถึงค่า ๆ หนึ่งที่เมื่อเพิ่มปริมาณปูนขาวมากขึ้น ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานจะลดลงอีก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุเดียวกันกับในช่วงแรกที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานต่ำ คือถ่านหินอัดก้อนมีความแข็งแรงมากขึ้น ทำให้อัตราการเผาไหม้ช้าลง ช่วงเวลาที่ควันหมดนาน ดังนั้นจากการทดลองจะเห็นว่าปริมาณปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S ที่เหมาะสมคือ 1.5 ถึง 3 ซึ่งจะให้ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานที่สูงพอสมควร และค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านแตกไม่ต่ำเกินไป คือ ประมาณ 4-6 กิโลกรัม อย่างไรก็ตาม ควรที่จะได้มีการศึกษาถึงผลของปูนขาวในด้านของประสิทธิภาพในการจับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ด้วย เพื่อหาปริมาณปูนขาวที่เหมาะสมจริง ๆ

ง. ผลของการศึกษาคุณภาพของถ่านหินที่มีต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน

จากผลการทดลองที่ได้จากข้อ ก ถึง ค นำมาสรุปถึงผลของคุณภาพของถ่านหินที่มีต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน ได้ดังแสดงในตารางที่ 5.1 และ 5.2 จะเห็นว่าความแข็งแรงของถ่านหินอัดก้อนที่เตรียมจากถ่านหิน B และ C สูงกว่าถ่านหินอัดก้อนที่เตรียมจากถ่านหิน A และ D ซึ่งมีปริมาณเถ้าต่ำที่สุด และสูงที่สุดตามลำดับ ดังรูปที่ 5.7 ส่วนในด้านของประสิทธิภาพในการนำไปใช้งาน พบว่ามีค่าใกล้เคียงกัน และลักษณะการติดไฟมีแนวโน้มที่แตกต่างกันไม่มากนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจุดเชื้อเพลิงเริ่มแรก คือ ขี้ไต้และฟืน ว่าสามารถที่จะถ่ายเทความร้อนให้กับถ่านหินอัดก้อนได้อย่างทั่วถึงหรือไม่ เพราะถ้าจุดขี้ไต้และฟืนไม่ดี การจุดติดของถ่านหินอัดก้อนก็จะเป็นไปอย่าง

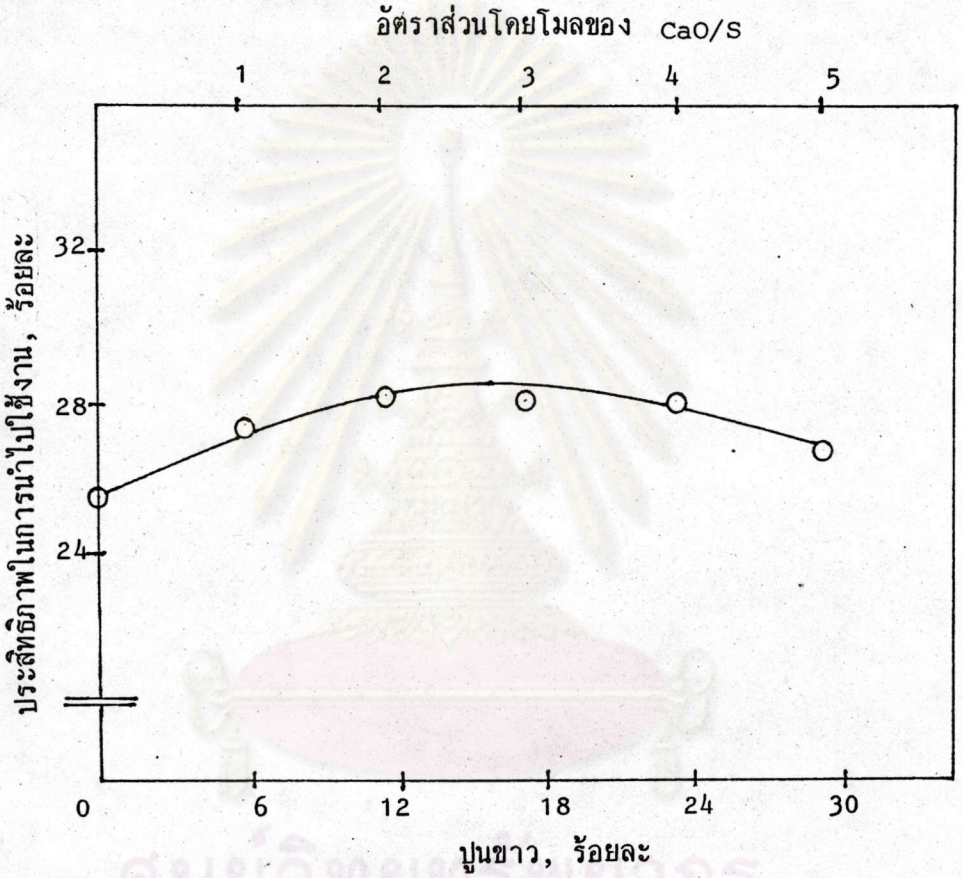

รูปที่ 5.5 ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานที่ปริมาณปูนขาวต่าง ๆ กัน สำหรับถ่านหิน A ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 15 (ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ ดินเหนียวร้อยละ 20 เทียบกับน้ำหนักถ่านหินแห้ง)

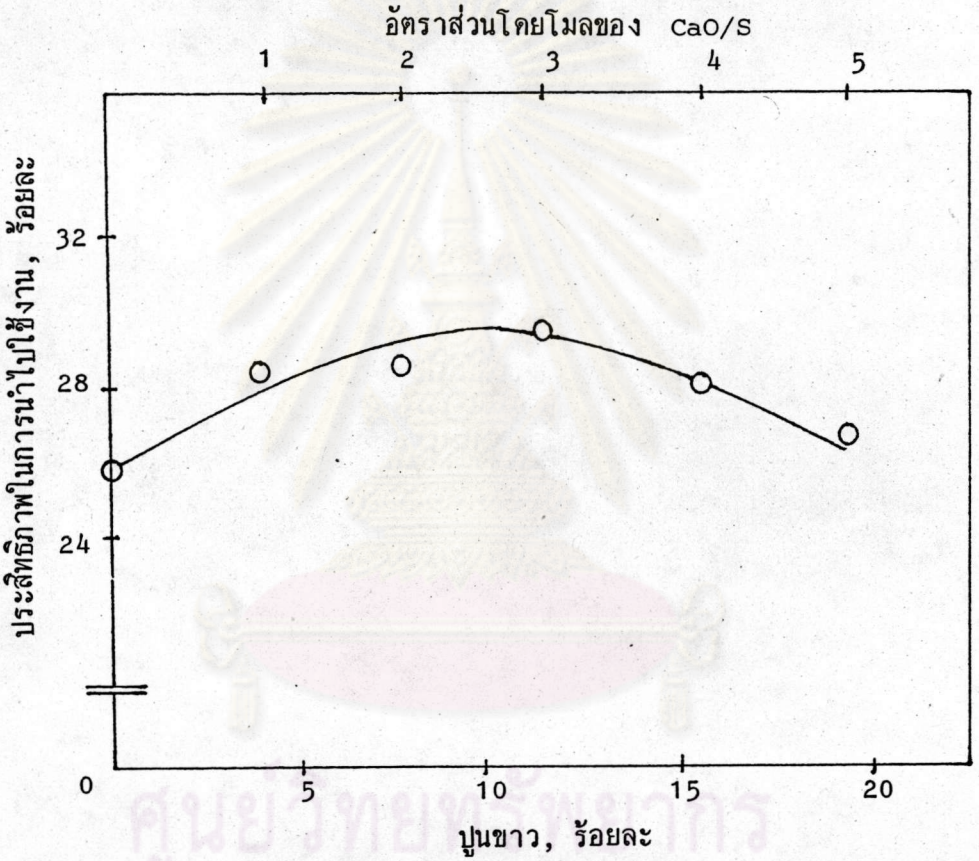

รูปที่ 5.6 ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานที่ปริมาณปูนขาวต่าง ๆ กัน สำหรับถ่านหิน C ที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 25 (ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ ดินเหนียวร้อยละ 20 เทียบกับน้ำหนักถ่านหินแห้ง)

ตารางที่ 5.1 ผลของคุณภาพของถ่านหินที่มีต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนในด้านของความแข็งแรง (ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ, ปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2)

% ดินเหนียว	น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกของถ่านหินอัดก้อนที่ทำจากถ่านหินที่มีเถ้าประมาณร้อยละ (กก.)			
	(ถ่านหินชนิด A) 15	(ถ่านหินชนิด B) 20	(ถ่านหินชนิด C) 25	(ถ่านหินชนิด D) 30
10	2.73	3.73	3.27	2.99
20	4.3	4.61	3.73	4.25
30	5.13	5.6	4.63	4.51

ตารางที่ 5.2 ผลของคุณภาพของถ่านหินที่มีต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนในด้านของประสิทธิภาพในการนำไปใช้งาน (ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ, ปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2)

% ดินเหนียว	ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานของถ่านหินอัดก้อนที่ทำจากถ่านหินที่มีเถ้าประมาณร้อยละ (%)			
	(ถ่านหินชนิด A) 15	(ถ่านหินชนิด B) 20	(ถ่านหินชนิด C) 25	(ถ่านหินชนิด D) 30
10	28.3	29.2	29.0	29.7
20	28.6	30.8	28.8	29.9
30	29.8	28.0	28.0	28.3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

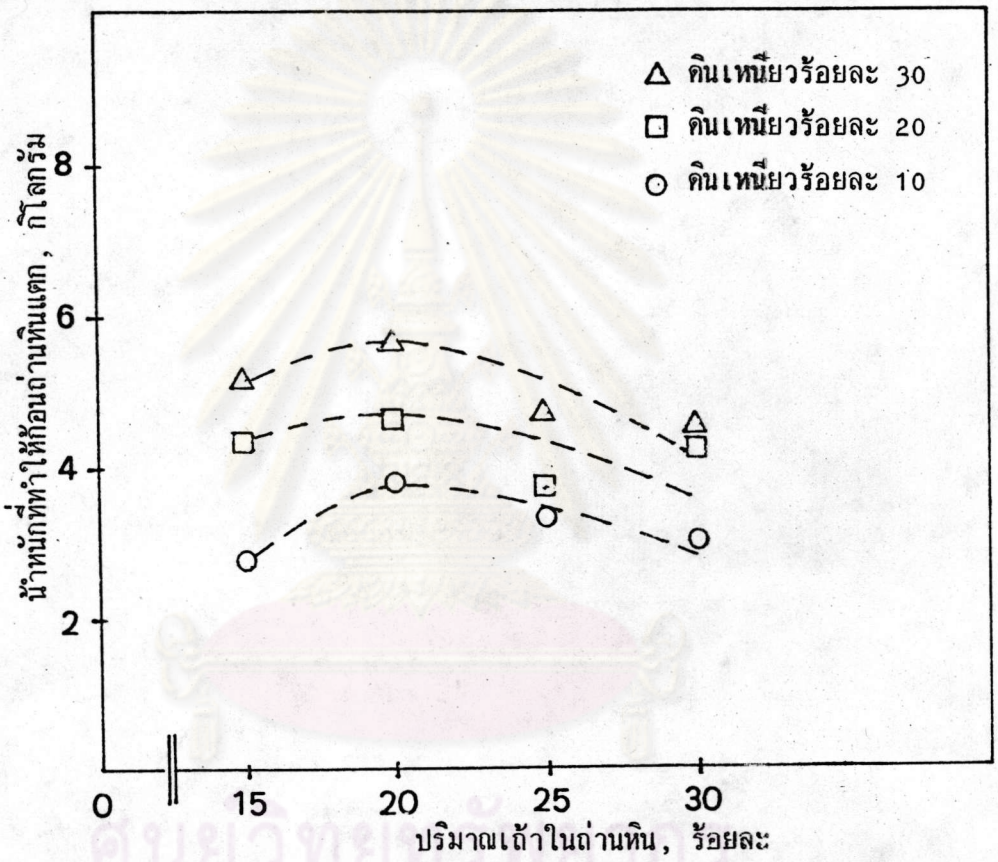

รูปที่ 5.7 น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกที่ปริมาณดินเหนียวต่าง ๆ และปริมาณเถ้าในถ่านหินต่าง ๆ กัน (ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ, ปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2)

ช้า ๆ กล่าวคือ ค่อย ๆ ลุกติดลามออกไป จนถ่านอัดก้อนลุกติดจนทั่ว ทำให้ช่วงเวลามีควันนานกว่าที่ควร และยังขึ้นอยู่กับลักษณะการวางถ่านหินอัดก้อนด้วย ซึ่งจากการทดลองที่ปริมาณดินเหนียวเท่ากัน และปูนขาวในอัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2 จะสังเกตเห็นว่าถ่านหินอัดก้อนที่ได้จากการอัดก้อนถ่านหินที่มีปริมาณเถ้าน้อย เมื่อจุดขี้ไต้และฟืนแล้ว ความร้อนจะถ่ายเทให้กับถ่านหินอัดก้อน และแพร่กระจายออกไปอย่างทั่วถึง ทำให้ถ่านหินอัดก้อนลุกติดทั่ว ซึ่งต่างจากถ่านหินที่มีปริมาณเถ้ามาก เมื่อจุดขี้ไต้และฟืน ความร้อนจะถ่ายเทให้ถ่านอัดก้อน และแพร่กระจายเป็นไปอย่างช้า ๆ และค่อย ๆ ลามออกไป จนถ่านอัดก้อนลุกติดจนทั่ว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อนำถ่านหินอัดก้อนที่ได้จากการอัดก้อนถ่านหินที่มีเถ้ามากมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในเตาอั้งโล่ ต้องใช้ปริมาณถ่านหินอัดก้อนมาก เพื่อให้มีค่าความร้อนเท่ากับถ่านไม้ 400 กรัม ซึ่งใช้เป็นตัวเปรียบเทียบในการทดลอง เมื่อมีถ่านหินอัดก้อนมาก ทำให้อากาศเข้าสู่เตาเท่าเดิม หรือลดลงเล็กน้อย แต่เชื้อเพลิงที่ใช้จุดคือ ขี้ไต้และฟืนเท่าเดิม การให้ความร้อนจึงไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้ช่วงเวลามีควันนานกว่า จึงยังไม่สามารถตั้งหม้อได้ ความร้อนของถ่านหินอัดก้อนที่ติดไฟในช่วงแรกจึงสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ทำให้น้ำเดือดช้ากว่า แต่ระยะเวลาที่น้ำเดือดนานกว่า เพราะว่าความร้อนจะค่อย ๆ ให้ออกมาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเพียงพอที่ทำให้น้ำเดือดได้ ในขณะที่ถ่านหินมีปริมาณเถ้าน้อย จะให้ความร้อนออกมามากในตอนแรก ๆ เท่านั้น ซึ่งความร้อนในช่วงแรกก็อาจมากเกินไปจนสูญเสียไปกับการพาในปริมาณสูง ทำให้ระยะเวลาที่น้ำเดือดสั้นกว่า ดังนั้นปริมาณความร้อนที่น้ำสามารถรับได้จึงพอ ๆ กัน ทำให้ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานใกล้เคียงกัน

จากผลการทดลองในงานวิจัย Senior Project ของสมศักดิ์ หอมกลิ่นแก้ว และสุภา ศิริปการ (30) ซึ่งใช้ถ่านหินจากแหล่งบ้านปูเช่นกัน แต่มีปริมาณเถ้าเพียงร้อยละ 7.72 มาทำการอัดก้อน พบว่าเมื่อใช้ขนาดถ่านหินขนาดรวม ๆ ที่ปริมาณดินเหนียวต่าง ๆ กัน ถ่านหินอัดก้อนที่ได้จะมีค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกประมาณ 3-5 กิโลกรัม และประสิทธิภาพในการใช้งานใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 27-29 ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค จะเห็นว่าผลการทดลองที่ได้สอดคล้องกับผลการทดลองที่ได้จากงานวิจัยนี้ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ถ่านหินที่มีปริมาณเถ้าตั้งแต่ประมาณร้อยละ 7.72-30 สามารถนำมาอัดก้อนได้ โดยใช้ส่วนผสมต่าง ๆ กันตามคุณภาพของถ่านหิน

5.1.2.2 ผลของการทดลองอัดก้อนโดยใช้ถ่านหินแหล่งอื่น ๆ

จากงานวิจัยในขั้นตอนแรก เป็นการศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน ซึ่งใช้ถ่านหินแหล่งบ้านปูเป็นตัวอย่างในการศึกษา แล้วนำผลสรุปสภาวะที่ดีที่สุดมาอัดก้อนถ่านหินจากแหล่งอื่น ๆ คือ ถ่านหินแหล่งคลองโตน จังหวัดกระบี่ ป่าคา จังหวัดลำพูน และแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มาทดลองอัดก้อน พบว่าถ่านหินเหล่านี้มีปริมาณเถ้าสูงถึงร้อยละ 33.11, 35.22 และ 25.0 ตามลำดับ มีค่าความร้อนแบบไม่รวมความชื้นเท่ากับ 3833, 3731 และ 4303 แคลอรี/กรัม ตามลำดับ ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับถ่านหินแหล่งบ้านปูที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 25 และ 30 (ถ่านหิน C และ D) เมื่อนำไปอัดก้อนได้ผลดังตารางที่ 4.20 จะเห็นว่าถ่านหินแหล่งอื่น ๆ สามารถนำมาอัดก้อนได้เช่นกัน โดยมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นไปตามผลการทดลองในเบื้องต้น แต่ค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกเปลี่ยนแปลงไป แล้วแต่แหล่งของถ่านหิน เช่น แหล่งคลองโตน จังหวัดกระบี่ มีค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกสูงเมื่อเทียบกับถ่านหินแหล่งอื่น ๆ คือประมาณ 16 กิโลกรัม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากถ่านหินแหล่งนี้มีปริมาณกำมะถันสูงถึงร้อยละ 5.37 ในขณะที่ถ่านหินแหล่งอื่น ๆ มีปริมาณกำมะถันเพียงร้อยละ 1.36 และ 0.75 สำหรับแหล่งป่าคา จังหวัดลำพูน และแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 4.18) จึงต้องเติมปูนขาว (อัตราส่วนโดยโมลของ CaO/S เท่ากับ 2) ในปริมาณมาก ซึ่งช่วยส่งเสริมการยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาคถ่านหินทำให้ถ่านอัดก้อนที่ได้มีค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกสูง แต่ไม่ได้หมายความว่าเป็นถ่านอัดก้อนที่มีคุณภาพที่ดีกว่าถ่านอัดก้อนที่ได้จากการอัดก้อนถ่านหินแหล่งอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงเวลาใช้งานด้วย เช่น ช่วงเวลามีดวัน และเวลาที่ทำให้น้ำเดือด ไม่ควรนานเกินไป เป็นต้น ซึ่งในกรณีของถ่านหินแหล่งคลองโตน ที่ปริมาณดินเหนียวร้อยละ 10 จะพบว่า ช่วงเวลามีดวันและเวลาที่ทำให้น้ำเดือดนานถึง 20 และ 26 นาที ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 4.20) ซึ่งไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้งาน ดังนั้นในการนำเอาถ่านหินจากแหล่งนี้ไปอัดก้อน ไม่จำเป็นต้องเติมตัวประสานอีกเพราะว่าปูนขาวที่เติมลงไปเพื่อจับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ มีปริมาณมากพอ และสามารถทำหน้าที่เป็นตัวประสานได้ด้วย (21) จึงอาจกล่าวได้ว่า ถ่านหินจากแหล่งต่าง ๆ สามารถนำมาอัดก้อนได้ โดยใช้ส่วนผสมที่แตกต่างกันไป เพื่อให้ได้ถ่านหินอัดก้อนที่มีคุณภาพดี

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบลักษณะการลุกไหม้ของถ่านหินอัดก้อนและถ่านไม้ในเตาอั้งโล่ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5.3 และรูปที่ 5.8, 5.9, 5.10, 5.11 และ 5.12 พบว่าช่วงเวลา

มีควันของถ่านหินอัดก้อนนานกว่าถ่านไม้ เพราะว่าในถ่านหินมีสารระเหยอยู่มาก เมื่อได้รับความร้อนจะระเหยออกมา และเกิดการเผาไหม้แบบไม่สมบูรณ์ จึงก่อให้เกิดควัน ประกอบกับถ่านหินอัดก้อนมีความชื้นมากกว่าถ่านไม้ ทำให้เวลาเริ่มใช้งานนานกว่า สำหรับเวลาที่ใช้ในการต้มน้ำจนเดือดของถ่านไม้ ใช้เวลาน้อยกว่าถ่านหินอัดก้อนเล็กน้อย ซึ่งพิจารณาได้จากรูปที่ 5.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความร้อนที่ได้รับ ณ ตำแหน่งที่ปากเตาหุงต้มเทียบกับเวลา (39) พบว่าถ่านไม้จะให้ความร้อนต่อหน่วยพื้นที่-เวลา ออกมามากกว่าถ่านหินอัดก้อนในช่วงแรก ๆ ของการใช้งาน จึงทำให้น้ำเดือดได้เร็วกว่า แต่ถ่านหินอัดก้อนจะให้ความร้อนออกมาช้ากว่า และค่อย ๆ ให้ความร้อนออกมาในช่วงกลาง ๆ ของการใช้งาน จึงทำให้ระยะเวลาที่น้ำเดือดของถ่านหินอัดก้อนนานกว่าถ่านไม้ ซึ่งสามารถดูได้จากรูปที่ 5.14 แสดงถึงค่าของอุณหภูมิที่วัดตรงตำแหน่งปากเตา วัดเทียบกับเวลา (39) จะเห็นว่ามีแนวโน้มที่คล้าย ๆ กัน และจากรูปที่ 5.14 จะพบว่าช่วงใช้งานได้คือ ประมาณ 60 นาที และช่วงเวลาใช้งานของถ่านไม้จะนานกว่าถ่านหินอัดก้อน นอกจากนี้ลักษณะเถ้าของถ่านหินอัดก้อนยังคงรูปเป็นก้อน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากดินเหนียวที่ใช้เป็นตัวประสานไม่มีส่วนประกอบของคาร์บอนอยู่เลย เมื่อเผาไหม้ถ่านหินอัดก้อน การยึดเกาะจึงไม่เปลี่ยนแปลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากจากการสูญเสียความร้อนที่เกิดจากการเผาไหม้ (Ignition loss) เพียงร้อยละ 5.26 ของปริมาณดินเหนียว แต่เถ้าของถ่านไม้จะเบาและปลิวฟุ้งกระจาย

ตารางที่ 5.3 การเปรียบเทียบลักษณะการลุกไหม้ของถ่านหินอัดก้อนและถ่านไม้ในเตาอั้งโล่ (39)

	ถ่านหินอัดก้อน	ถ่านไม้
เวลาที่ควันหมดโดยประมาณ (นาที)	12	3
เวลาที่ใช้ต้มน้ำให้เดือดโดยประมาณ (นาที)	16	13
ระยะเวลาที่น้ำเดือดโดยประมาณ (นาที)	35	25
ช่วงเวลาการใช้งานทั้งหมดโดยประมาณ (นาที)	90	105
ประสิทธิภาพการใช้งาน (ร้อยละ)	30	29

รูปที่ 5.8 การลุกไหม้ของถ่านไม้ในช่วงเริ่มแรก

รูปที่ 5.9 การลุกไหม้ของถ่านหินอัดก้อนในช่วงเริ่มแรก

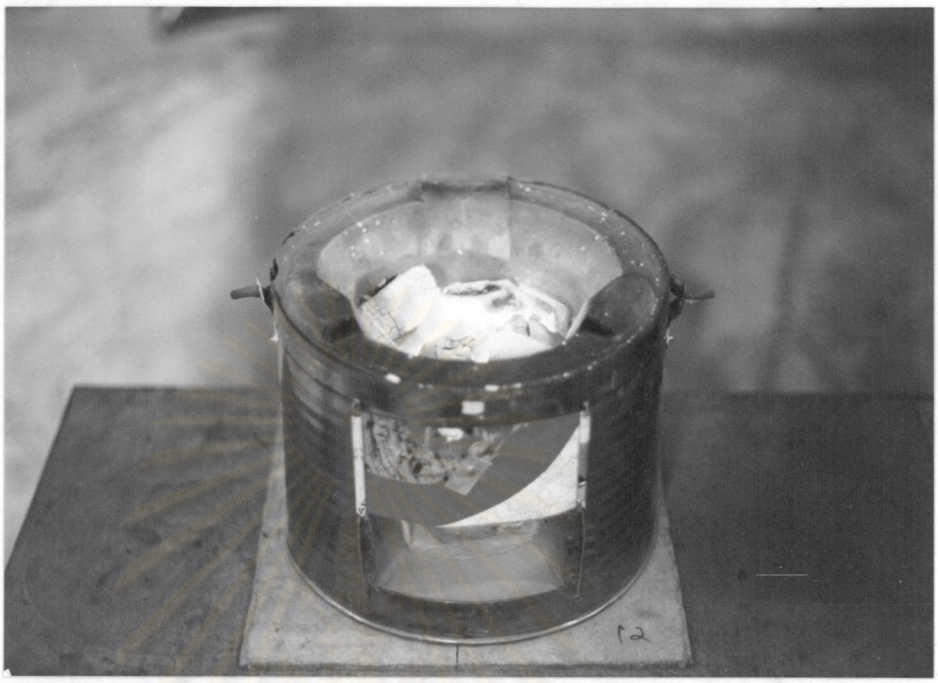

รูปที่ 5.10 การลุกไหม้ของถ่านไม้ขณะลุกไหม้เต็มที่

รูปที่ 5.11 การลุกไหม้ของถ่านหินอัดก้อนขณะลุกไหม้เต็มที่

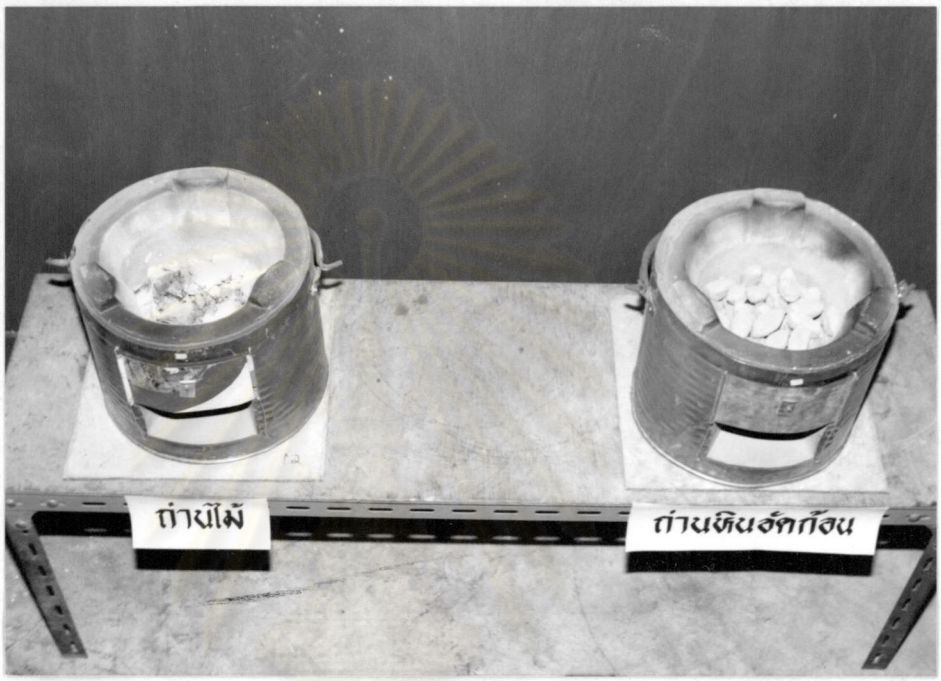

รูปที่ 5.12 เถ้าของถ่านไม้และถ่านหินอัดก้อน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

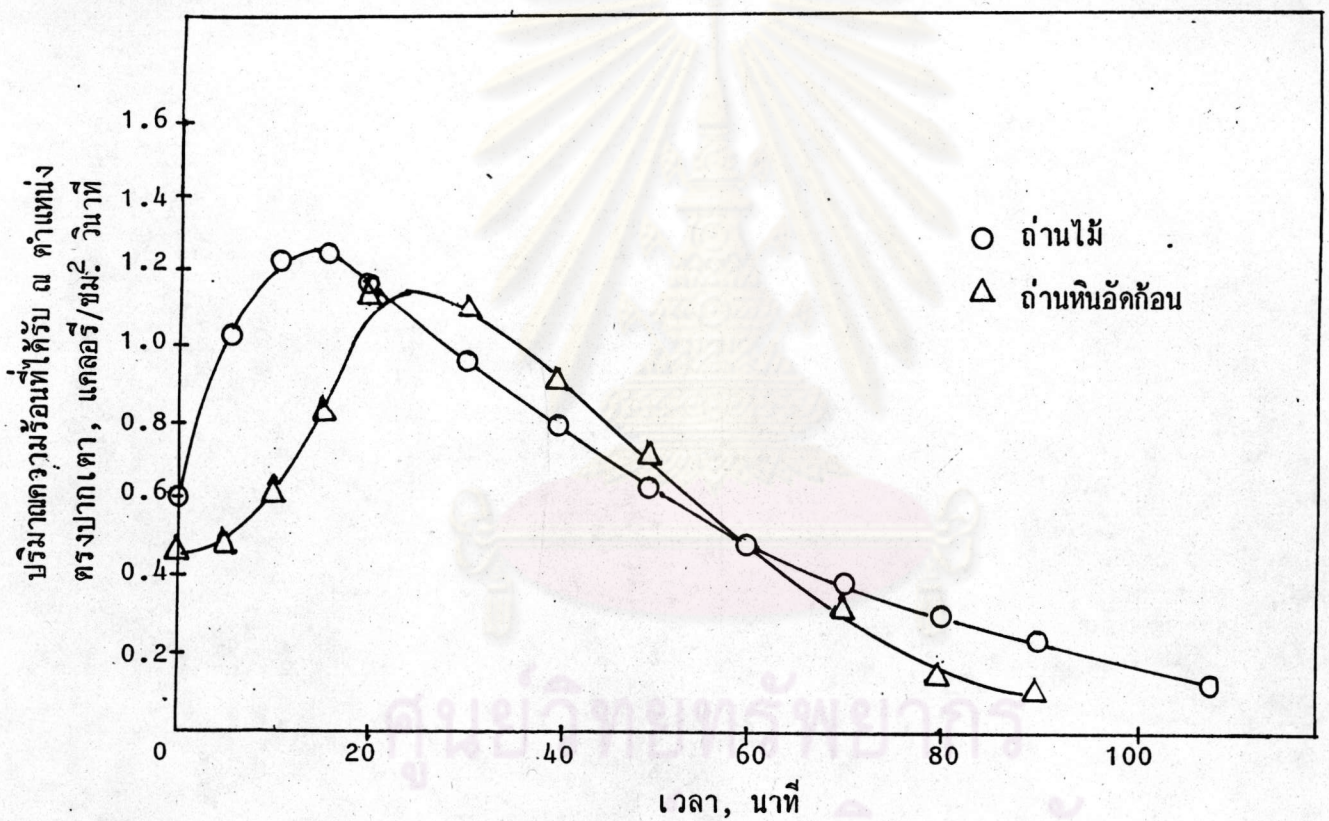

รูปที่ 5.13 ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความร้อนที่ได้รับ ณ ตำแหน่งที่ปากเตาหุงต้ม เทียบกับเวลา (39)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

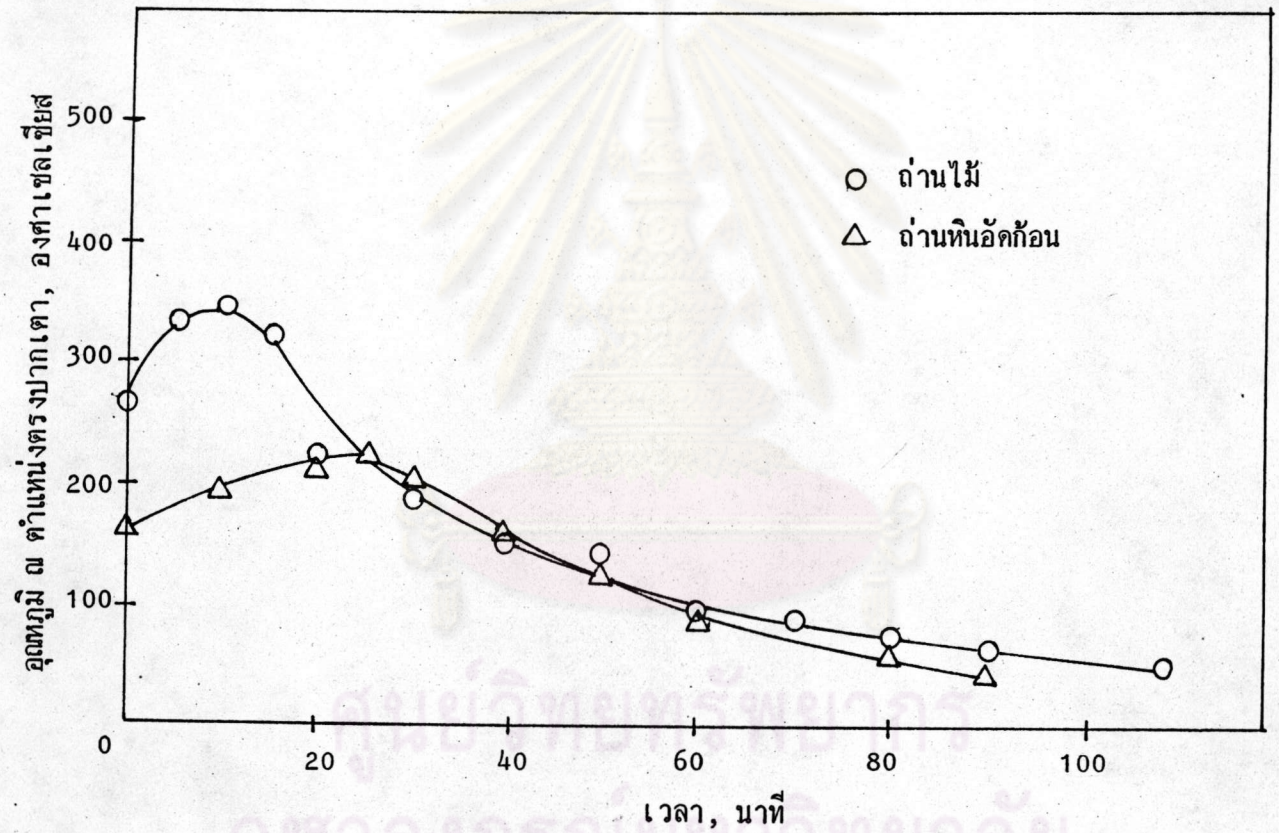

รูปที่ 5.14 ค่าของอุณหภูมิที่วัดตรงตำแหน่งปากเตาวัดเทียบกับเวลา (39)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2 สรุปผลการทดลอง

ในการผลิตถ่านหินอัดก้อนไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ให้มีคุณภาพดีจำเป็นต้องศึกษาว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนและมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ในงานวิจัยนี้ตัวแปรที่ทำการศึกษา ได้แก่ คุณภาพของถ่านหิน ขนาดของถ่านหิน ปริมาณตัวประสานที่ใช้ และปริมาณปูนขาว เป็นต้น ทำการศึกษาโดยอัดก้อนถ่านหินเป็นรูปไข่ (ovoid) ด้วยเครื่องอัดก้อนแบบ Double Ring Roll ตากถ่านหินอัดก้อนที่ได้ทิ้งไว้ในอากาศจนความชื้นของถ่านหินอัดก้อนเข้าสู่สภาวะสมดุล และทำการทดสอบคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนที่ได้ โดยการหาค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านแตก และประสิทธิภาพในการนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงแทนถ่านไม้ในเตาอั้งโล่ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน โดยใช้ถ่านหินจากแหล่งบ้านปูเป็นตัวอย่างในการศึกษา และทดลองอัดก้อนโดยใช้ถ่านหินแหล่งอื่น ๆ ได้แก่ คลอง-โตน จังหวัดกระบี่ ป่าคา จังหวัดลำพูน และแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยนำข้อสรุปสภาวะที่ได้จากการทดลองกับถ่านหินแหล่งบ้านปู มาใช้ในการทดลองอัดก้อน และทดลองการนำไปใช้งานเช่นเดียวกัน จากผลการทดลองสรุปได้ดังนี้คือ

1. การศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน โดยใช้ถ่านหินแหล่งบ้านปู

1.1 ขนาดของถ่านหิน พบว่าขนาดถ่านหินเล็ก ทำให้ได้ถ่านหินอัดก้อนที่มีความแข็งแรงมากกว่าขนาดถ่านหินใหญ่กว่า แต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก และประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานใกล้เคียงกัน ดังนั้นเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการผลิต ทั้งยังลดค่าใช้จ่ายในการบดและแยกเศษถ่านหินออกเป็นช่วงขนาดต่าง ๆ กัน จึงเลือกใช้ขนาดของถ่านหินที่มีขนาดรวมทุกช่วงขนาด (0-9.5 มม.) ในการนำไปอัดก้อน

1.2 ปริมาณตัวประสานที่ใช้ ตัวประสานที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ ดินเหนียว ซึ่งจากการทดลองพบว่า ปริมาณดินเหนียวที่ต่ำที่สุดที่ทำให้สามารถอัดติดเป็นก้อนได้ เป็นส่วนกลับกับปริมาณเถ้าในถ่านหินและเมื่อเพิ่มปริมาณดินเหนียว ถ่านหินอัดก้อนที่ได้จะแข็งแรงยิ่งขึ้น โดยที่ประสิทธิ-ภาพในการนำไปใช้งานไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นปริมาณตัวประสานที่เหมาะสมจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของถ่านหิน และคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนที่ต้องการ ว่าต้องการให้มีความแข็งแรงเพียงไร แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิ่งอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ปริมาณความร้อนที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ ความยากง่ายในการจุดติด และประสิทธิภาพในการนำไปใช้งาน เป็นต้น ซึ่งจากการทดลองพบว่า ถ่านหินที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 15 และ 20 ปริมาณดินเหนียวที่เหมาะสมประมาณร้อยละ 10-30

ของน้ำหนักถ่านหินแห้ง ส่วนถ่านหินที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 25 และ 30 ปริมาณดินเหนียวที่เหมาะสมประมาณร้อยละ 0-30 และ 0-20 ของน้ำหนักถ่านหินแห้ง ตามลำดับ

1.3 ปริมาณปูนขาว ในการลดกลิ่นอันเกิดจากก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่เกิดจากการเผาไหม้ถ่านหิน โดยใช้ปูนขาว พบว่ามีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อนดังนี้คือ เมื่อเพิ่มปริมาณปูนขาวมากขึ้น น้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านแตกจะลดลงจนถึงค่า ๆ หนึ่ง และกลับมีค่าเพิ่มขึ้นอีก เมื่อเพิ่มปริมาณปูนขาวมากขึ้น ซึ่งจากการทดลองพบว่า ถ่านหินที่มีเถ้าประมาณร้อยละ 15 และ 25 ปริมาณกำมะถันร้อยละ 2.12 และ 1.4 ตามลำดับ ปริมาณปูนขาวที่เหมาะสมคือ CaO/S ในอัตราส่วนโดยโมลเท่ากับ 1.5-3

1.4 คุณภาพของถ่านหิน พบว่าถ่านหินที่มีปริมาณเถ้าประมาณตั้งแต่ร้อยละ 15-30 สามารถนำมาอัดก้อนได้ โดยใช้ส่วนผสมต่าง ๆ กัน ตามคุณภาพของถ่านหิน ซึ่งจะได้ถ่านหินอัดก้อนที่มีค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านแตกประมาณ 2-6 กิโลกรัม และประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 28-30 ซึ่งใกล้เคียงกับการใช้ถ่านไม้ กล่าวคือ ประสิทธิภาพในการนำไปใช้งานของถ่านไม้ประมาณร้อยละ 29 แต่ช่วงเวลาที่ควันหมดของถ่านไม้เร็วกว่าถ่านหินอัดก้อน คือช่วงเวลาที่ควันหมดของถ่านไม้เพียง 3 นาที ขณะที่ของถ่านหินอัดก้อนประมาณ 10-15 นาที ระยะเวลาที่น้ำเดือดของถ่านไม้สั้นกว่าถ่านหินอัดก้อน คือ ระยะเวลาที่น้ำเดือดของถ่านไม้เพียง 25 นาที ขณะที่ของถ่านหินอัดก้อนประมาณ 30-40 นาที และถ่านไม้จะลุกไหม้นานกว่าในช่วงการใช้งาน แต่เถ้าของถ่านหินอัดก้อนยังคงรูปเป็นก้อนไม่ปลิวฟุ้งกระจายเหมือนถ่านไม้

2. การทดลองอัดก้อนโดยใช้ถ่านหินแหล่งอื่น ๆ

ถ่านหินแหล่งอื่น ๆ สามารถนำมาอัดก้อนได้เช่นเดียวกับถ่านหินแหล่งบ้านปู ที่ได้นำมาศึกษาในตอนต้น โดยมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้งาน ไม่แตกต่างกันมากนัก คือประมาณร้อยละ 27-28 แต่ความแข็งแรงแตกต่างกันไป โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักที่ทำให้ก้อนถ่านหินแตกคือมีค่าประมาณ 16, 5 และ 3 กิโลกรัม สำหรับถ่านหินแหล่งคลองโตน จังหวัดกระบี่ ป่าคา จังหวัดลำพูน และแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ตามลำดับ

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ถ่านหินจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีปริมาณเถ้าประมาณตั้งแต่ร้อยละ 15-30 สามารถที่จะนำมาอัดก้อนได้ โดยใช้ส่วนผสมที่แตกต่างกันไป เช่น ปริมาณดินเหนียวและปูนขาว เป็นต้น เพื่อให้ได้ถ่านหินอัดก้อนที่มีคุณภาพดี ทั้งในด้านการเผาไหม้ ความแข็งแรง และ

ความสะดวกในการขนย้ายและการเก็บรักษา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างการนำถ่านไม้และถ่านหินอัดก้อนมาใช้เป็นเชื้อเพลิง จะพบว่าถ่านไม้และถ่านถ่านหินอัดก้อนมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันไป พอสรุปได้ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 เปรียบเทียบการใช้ถ่านไม้และถ่านหินอัดก้อนเป็นเชื้อเพลิง

ถ่านไม้	ถ่านหินอัดก้อน
1. ช่วงเวลามีควันสั้น ประมาณ 3 นาที	1. ช่วงเวลามีควันนานกว่าถ่านไม้ คือประมาณ 12 นาที
2. ช่วงระยะเวลาที่น้ำเดือดสั้น ประมาณ 25 นาที	2. ช่วงระยะเวลาที่น้ำเดือดนานกว่าถ่านไม้ คือประมาณ 35 นาที
3. ขณะเผาไหม้ จะปะทุ แตก	3. ขณะเผาไหม้ ไม่ปะทุ แตก
4. ไม่มีกลิ่นเหม็น	4. มีกลิ่นจากสารระเหยและก๋าซซัลเฟอร์บ้าง
5. เถ้าของถ่านไม้เบา และปลิวฟุ้งกระจาย	5. เถ้าของถ่านหินอัดก้อน ยังคงรูปเป็นก้อน
6. ค่าความร้อนต่อหน่วยน้ำหนักของถ่านไม้สูงกว่าถ่านหินอัดก้อน ประมาณ 2 เท่า	6. ค่าความร้อนต่อหน่วยน้ำหนักของถ่านหินอัดก้อนต่ำกว่าถ่านไม้ แต่เมื่อคิดต่อหน่วยปริมาตรจะเท่ากัน
7. ราคาของถ่านไม้ ประมาณกิโลกรัมละ 5 บาท	7. ราคาของถ่านหินอัดก้อนประมาณกิโลกรัมละ 1 บาท

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน เพื่อนำผลสรุปมาใช้ในการผลิตถ่านหินอัดก้อนที่มีคุณภาพดีนั้น นอกจากตัวแปรทั้งสี่ที่ได้ศึกษาไปแล้ว ยังอาจมีตัวแปรอื่น ๆ ที่น่าจะนำมาศึกษา เพื่อให้ได้ถ่านหินอัดก้อนที่มีคุณภาพดีขึ้น เช่น แรงที่ใช้ในการกดอัด และการเติมสารออกซิไดเซอร์ (oxidizer) เพื่อช่วยในการติดไฟ เนื่องจากถ่านหินติดไฟยาก และมีควันมาก โดยเฉพาะเมื่อเริ่มติดไฟ ทำให้การใช้งานไม่สะดวก ออกซิไดเซอร์โดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ไนเตรท (nitrates) เปอร์คลอเรท (perchlorates) เปอร์ออกไซด์ (peroxides) และเปอร์มังกาเนต (permanganates) ที่นิยมใช้มากได้แก่ โซเดียมและโปแตสเซียมไนเตรท เพราะหาง่ายและมีราคาถูก (31) เป็นต้น หรืออาจทำการปรับปรุงคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน โดยการนำไปคาร์บอไนซ์เพื่อลดสารระเหย ซึ่งก็ต้องพิจารณาว่าควรทำการคาร์บอไนซ์ก่อนหรือ

หลังอัดก้อนถ่านหิน แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิตด้วย และจากการศึกษาผลของปริมาณปูนขาวที่มีผลต่อคุณภาพของถ่านหินอัดก้อน ในด้านของความแข็งแรงพบว่า ยังไม่มีเหตุผลที่เด่นชัดในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงน่าที่จะมีการศึกษาพฤติกรรมของดินเหนียวและปูนขาว ให้ละเอียดยิ่งขึ้น เช่นทดลองอัดก้อนโดยไม่เติมดินเหนียว แต่เพิ่มปริมาณปูนขาวมากขึ้น และทดลองอัดก้อนโดยไม่เติมปูนขาว แต่เพิ่มปริมาณดินเหนียวมากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ถ้านำเอาถ่านหินอัดก้อนไปใช้เป็นเชื้อเพลิงในครัวเรือนทดแทนถ่านไม้และฟืน ซึ่งมีราคาแพงและหายากขึ้น ก็น่าที่จะมีการปรับปรุงหรือออกแบบเตาที่ใช้ให้เหมาะสมด้วย และน่าที่จะไปทดลองใช้ในอุตสาหกรรมอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย